

"לבניינה של תורה" – חלק שכ

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"טוֹב לַגֵּבֶר כִּי יִשָּׂא עַל בְּנֵי עוֹרָיו"

"אֵעֵשֶׂה לוֹ עוֹר בְּנֵי עוֹר"

חודש טוב! "משנכנס אדר מרבנים בשמחה"¹. הרב ראובן טרגין שליט"א הביא לי מאמר שנכתב על ידי תלמיד חכם בן-דורנו ועוסק בסיבה לכך שכיום פחות אנשים מתחתנים. בדורנו יותר ויותר אנשים נותרים בודדים, יותר ויותר אנשים הם עצובים.

בשבוע שעבר השתתפנו ביום עיון שערך איגוד ישיבות ההסדר ועסק בנושא החוסן הנפשי. בין היתר הוא עסק בנושא התאבדויות, ההולכות ומתרבות במדינת ישראל ובעולם. נאמר שם כי הגורם הראשון המביא להתאבדויות

הוא הבדידות, חוסר השמחה. ממה נובע הדבר? האם נוכל למצוא את שורש הדבר כדי שנוכל לבוא ולתקן את העולם ולבוא ולתקן את עצמינו? לוואי ונהיה אנו מתוקנים ושמחים ולא נהיה בודדים.

נדמה לי שהדבר מאוד פשוט, אך גם מאוד עמוק. הדבר נוגע לכל אחד ואחד מאיתנו בכל תחומי ושטחי חיינו.

כותב המאמר מצביע על שינוי עולמי בכל המערכות. לעולם הכללי והרחב ישנה הנהגה, הנובעת משורש מסוים, המובילה לעזיבת מוסד הנישואין. התשובה לשאלה היא שאנשים אינם מעוניינים במחויבות, ולכן הם מחפשים פתרונות – קסם קלים וזמינים בכל תחומי החיים, העיקר שהדבר לא יהיה מחייב. כך נוהג העולם במערכות העסקים, במערכות התרבות וגם כלפי

¹ תענית, דף כט, עמוד ב

מוסד הנישואין. תופעה זו מגיעה גם למדינת ישראל.

התורה מחנכת אותנו להיפך הגמור. הלוא אברהם אבינו מכונה "אברהם העברי"², על שם ש"כל העולם מעבר אחד ואברהם מהעבר השני"³.

התורה כותבת⁴: "לא טוב היות האדם לבדו", ובמגילת איכה נאמר⁵: "טוב לגבר כי ישא על בְּנֵי עוֹרָיו". מבאר במדרש רבה באיזה עול

מדובר⁶: "עול תורה, עול אישה, עול מלאכה". חז"ל הוסיפו על הפסוק שכתב ירמיהו: טוב לגבר כי ישא עול תורה, טוב לגבר כי

ישא עול מלאכה, טוב לגבר כי ישא עול אישה. זוהי דרך החינוך של התורה, בדיוק להיפך מגישתו של העולם הסובב. לפי הדרכה של התורה לא טוב שלא ליטול אחריות, אדרבה הטוב הוא ליטול אחריות, ליטול מחויבות. מלאכה היא מחייבת – כאשר על אדם להיות בעבודתו בשמונה בבוקר הדבר מחייב; התורה מחייבת; אישה ובית מחייבים.

"וּבְחֵרָתָּ בְּחַיִּים"

באחת השיחות האחרונות עסקנו בנושא הבחירה החופשית, שהיא כלשון הרמב"ם⁷: "עמוד התורה והמצווה". דיברנו אז גם על כך שככל שאדם

² עיין בראשית, פרק יד, פסוק יג

³ על פי בראשית רבה, פרשה מב, אות ח

⁴ בראשית, פרק ב, פסוק יח

⁵ פרק ג, פסוק כז

⁶ איכה רבה, פרשה ג, אות ט

⁷ הלכות תשובה, פרק ה, הלכה ג

לבדידות, להתאבדויות ולהתפרקות מוסד הנישואין. אכן, כולנו מחוברים כיום לעולם הרחב בהרבה דרכים ובאמצעות עולם המדיה, ולפיכך לתהליך זה המתרחש בעולם ישנן השפעות חברתיות נרחבות. חובה עלינו ליטול על עצמנו מחויבות מתוך הבנה. אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, לכן רק ארמונו, שאחד הקצוות של תהליך זה הוא כנס שמתנהל בזמן זה באוניברסיטה המכנה את עצמה דתית, כנס של "חוצפה יסגא", ברוח אובדן ערכי המשפחה וערכי התורה החמורים ביותר, במסווה של קידמה. יש לדעת בעולמנו ישנם דברים שצריכים להיזהר מהם, הלוא יש מבינינו הרוצים ללמוד שם.

"כשור לעול וכחמור ולמשאוי"

נתרגם את הדברים בתחום שנוגע אלינו ולחיינו, בחיי ישיבה, בחיי ישיבתנו. חיי ישיבה הם חיים חברתיים. אדם המצוי בישיבה אינו אדם המצוי לבדו, בישיבה ישנו קיבוץ אנשים, חלקם באו מהארץ וחלקם הגיעו מחוצה לה, כולם בחרו להצטרף לבית המדרש הזה. בבית המדרש הזה ישנה מחויבות, ומחויבות היא אושר.

כל בני הישיבה מצויים, ברוך ה', בגיל הבגרות. איננו חושבים שפיתרון של כפייה בכל צורה שהיא הוא דרך אמיתית להביא אנשים אל היעד. רק דרך של הבנה. היינו, בעצם ברצוננו להגיע אל ההבנה, כפי שמוסד הנישואין עומד על מושג האהבה ולא על מושג הכפייה. "לא טוב היות האדם לבדו", אלא "טוב לגבר כי יישא עול", היינו מתוך אהבה ומתוך רצון. לכן, כל אדם שבא למקום זה, ובכלל בחיינו כיהודים שומרי תורה ומצוות, צריך להבין שהמחויבות הינה טובתו הפרטית. סדרי הישיבה הם טובים לפרט, בתנאי שהוא יבחר בהם מתוך הבנה שהוא חייב את הסדרים האלה וזו טובתו ובלעדיהם הוא לא היה מאושר.

אם בן ישיבה עדיין לא הגיע להבנה זו, הרי שיש בישיבות דבר בלעדי שאינו קיים במקום

מצוי במעמד חברתי כללי יותר ממילא הדבר כולל מחויבות גדולה יותר. ישנו תהליך עמוק בעולם. לרבש"ע ישנה תוכנית בהנהגת העולם, "הנהגת הייחוד". רבש"ע מוביל אותנו במהלך המעצים את הבחירה החופשית ומגמתו היא שנדע את ה' מתוך רצון חופשי ובחירה, לא מתוך כפייה אלא מתוך בחירה שעם הזמן תיהפך לטבע. אומר מדרש תנחומא בפרשת עקב⁸: "ולא עוד אלא שאינכם צריכים לשום אדם שילמדכם, שנאמר: 'וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לְאָמֹר דַּע אֶת ה' פִּי כוֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלָם נֶאֱמַר ה'".

העולם הולך לקראת ידיעת ה', אך לא בתהליך של כפייה אלא בתהליך בחירי שלבסוף יהיה לטבעי. זוהי אף משמעות דברי ה"מסילת ישרים" ממידת הזהירות ועד למידת הנקיות.

אמנם, במהלך דרך התיקון בה מתקדם העולם, במטרה לתקן זאת ולזכות לכך, הוא מתפרק מאחריות, הוא מתפרק ממחויבות. זהו שלב מסוכן מאוד, העלול להביא לחורבן. הרי אמרנו בתחילה כי הדבר מביא לאבדון – התאבדויות, בדידות, חוסר שמחה. העולם זורק את המחויבות בדרך לתיקון הבחירה, אולם בינתיים הבוחר בדרך הזו מצוי בדרך המובילה לאבדון. הרב כותב ב"אורות התחיה"¹⁰: "החוצפא של עקבתא דמשיחא היא מיעוט אור לשם תיקון הכלים". ראינו והננו רואים תופעות נוראיות, אבל המהלך האלוקי הצפון בתוך התופעות הקשות הללו הוא מהלך של תיקון.

השאלה היא: מה עלינו לעשות? בודאי שהדבר נוגע אלינו. התשובה היא שיש לנו לקחת מחויבות, לקחת אחריות, מתוך בחירה שזהו הדבר הטוב ומתוך הבנה, שתוביל לכך שהטוב יהיה טבעי לאדם. אֵל לנו להיסחף אחר התרבות החיצונית העולמית ההרסנית, שמובילה

⁸ סימן יא

⁹ ירמיהו, פרק לא, פסוק לג

¹⁰ אורות, אורות התחיה, פרק לט

עיקר דברינו להיום הוא שעול זה הוא סדרים מגבילים הטובים לאדם. לכן, אנו באים ואומרים: טוב לנו לקיים יותר את סדרי הישיבה, לקיים את חובות התורה והחברה. אם ישנו זמן קריאת שמע פירוש הדבר שרשב"ע קבע את ההלכה באופן הטוב לאדם. אם כן, זהו מחייב טוב ומועיל, וכן כל שאר הדברים.

נתחזק בכל הדברים הללו, בעזרת ה', ובעיקר בעול תורה, ומתוך כך נגיע בעזרת ה' למה שפתחנו בו: "לְיִהוּדִים הָיְתָה אֹרְחָה וְשִׂמְחָה"¹³. כיצד נבוא לידי שמחה? "אורה" – זו תורה"¹⁴, ומתוך כך מגיעים לשמחה.

אחר – בשעה שש בערב מתקיים בישיבת "הכותל" סדר מוסר ולימוד אמונה. צריך ללמוד מוסר, צריך ללמוד "מסילת ישרים", צריך ללמוד "שערי תשובה", צריך ללמוד "אורחות צדיקים". לימוד מוסר פירושו שאדם לומד ובוחר את הדברים בראי שלו, בעיניו עצמו. הוא מתבונן כיצד הוא מתמודד עם הדברים הללו. לשם כך ישנו סדר מוסר.

כשאדם מתחיל ללמוד "מסילת ישרים" הוא לומד: "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו". פירוש הדבר שכאשר הוא קרב אל "מסילת ישרים", הדרך העולה בית ה', אל דרך השלמות, הריהו מגלה שיש חובה בעולם ועליו לשים אליה את מבטו ומגמתו. לאחר מכן הוא מגלה ש"האדם לא נברא אלא להתענג על ה". אמנם, יש להתענגות על ה' לבוא מתוך בחירה חופשית. אולם, הדרך לכך עוברת דרך תרי"ג מצוות, תרי"ג מחויבויות. הזכרנו כבר באותה שיחה שאת מחויבויות אלו מכנה הזוהר הקדוש¹¹: "תרי"ג עיטין", תרי"ג עצות. כל התורה כולה אומרת "לא טוב היות האדם לבדו", לא טוב להיות לא מחויבים, "טוב לגבֵּר בְּיִשְׂאָ עַל בְּנֵעוּרָיו". זוהי עצה אלוקית!

אומרת המשנה¹²: "רְצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת" – יש לשאול אם הוא אכן אוהב אותנו ורוצה לזכותנו שייתן לנו פחות, מדוע הוא מרבה עלינו? התשובה היא שזהו הטוב, ה"טוב לגבֵּר בְּיִשְׂאָ עַל בְּנֵעוּרָיו", את זאת התורה מיעצת לנו – עול אישה, עול מלאכה ובעיקר עול תורה. המילה "עול" מרתיעה, המילה עול מפחידה. היא מיד מזכירה לנו עול של בהמה, עול מצוות. הרב צבי יהודה זצ"ל היה מאחל לבר מצווה: "עול נעים!" אכן זהו עול נעים אך זהו עול.

¹³ אסתר, פרק ח, פסוק טז
¹⁴ מגילה, דף טז, עמוד ב

¹¹ עיין זוהר, כרך ב, דף פכ, עמוד ב
¹² מכות, פרק ג, משנה טו

